

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.121.631.15.017.1

*Стельмащук А.М.,
д.е.н., професор. зав. кафедри обліку і аудиту,
ПВНЗ Хмельницький економічний університет,
Гангал Л.С.,
аспірант*

Буковинського державного фінансово-економічного університету

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки України ознаменувався масштабним реформуванням аграрної сфери, основною метою якого було формування конкурентоспроможних сільськогосподарських структур, здатних ефективно функціонувати в нових господарських умовах. Однак досягнути поставлених цілей не вдалося, і сьогодні вітчизняний аграрний сектор характеризується деструктивною організаційною структурою, нераціональним та неповним використанням наявного потенціалу, низькопродуктивним виробництвом багатьох видів продукції. Все це є свідченням того, що трансформації та реформи у аграрній сфері ще не отримали логічного завершення і мають бути продовжені до тих пір, поки не буде створено дієвий господарський механізм сільськогосподарського виробництва, що забезпечить його ефективність, а визначення і наукове обґрунтування їх напрямків є актуальним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам реформування аграрного сектору, розвитку трансформаційних процесів у цій сфері економіки, а також формуванню конкурентоспроможних організаційних структур, здатних працювати із високою прибутковістю в ринковій економіці присвятили свої праці чимало вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких Босуорт Б., Браун Д., Вишньовська Х. М., Люльчак З.С, Ногалес Е., Портер М., Саблук П.Т., Смоленюк Р.П. Проте дана проблематика є досить складною та багатогранною, тому потребує додаткових досліджень, особливо в питаннях визначення ефективних форм і способів ведення господарської діяльності в аграрній сфері в умовах глобалізації й інтернаціоналізації економічних процесів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення перспективних напрямків подальшої трансформації суб'єктів аграрного ринку та формування алгоритмів і механізмів їх здійснення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування багатокладності у сільському господарстві стало одним із найяскравіших наслідків проведених реформ. Сьогодні аграрна сфера характеризується наявністю підприємств різноманітних організаційно-правових форм, не відомих раніше за командно-адміністративної економіки. Частина із них досить ефективно функціонує в сучасних умовах, а деякі навпаки – не відповідають ринковим реаліям, тому демонструють збиткові результати своєї діяльності. Разом з тим, проведені дослідження продемонстрували, що всім видам аграрних товаровиробників притаманно чимало проблем, тому стверджувати про абсолютну "оптимальність" якоїсь конкретної організаційно-правової форми господарювання загалом недоцільно. Так, нами визначено, що найпотужнішими виробниками є господарські товариства – вони краще забезпечені технікою, технологіями, земельними ресурсами, кваліфікованими кадрами, мають широкі канали збуту, можливість виходу на міжнародний ринок. Разом з тим, держава не може робити ставку на дані господарюючі структури та стимулювати розвиток лише цих аграрних формувань, оскільки через нераціональне використання ними орендованих площ можна прогнозувати виникнення таких серйозних проблем, як ерозія ґрунтів та зниження родючості земель у зв'язку з інтенсивним використанням. Окрім того, діяльність аграрних товариств є причиною наростання серйозних соціальних протиріч у сільській місцевості, оскільки вони не лише не дбають про забезпечення зайнятості населення на території їх функціонування, а навпаки зумовлюють зниження конкурентоспроможності виробництва у дрібних селянських господарствах, чим позбавляють їх чи не єдиного засобу до існування.

У фермерських господарствах спостерігається діаметрально протилежна ситуація. На даних підприємствах залучено чи не найбільше працівників, що сприяє зменшенню безробіття у сільській місцевості. Однак вони позбавлені тих фінансових та матеріально-технічних ресурсів, якими володіють господарські товариства, в результаті фермерські господарства не можуть використовувати наявний потенціал з максимальною ефективністю та функціонувати як конкурентоспроможні структури в умовах глобалізації й інтернаціоналізації економічних процесів.

Сільськогосподарські підприємства інших організаційно-правових форм теж характеризуються низкою проблем, тому не функціонують максимально успішно. Загалом підприємницьке середовище аграрного ринку не є особливо привабливим для серйозних товаровиробників, що підтверджується невеликими обсягами виробництва підприємницьких структур порівняно із особистими господарствами населення.

Отже, існуючі форми агробізнесу характеризуються чималою кількістю проблем, що знижують ефективність їх функціонування, що є свідченням необхідності їх трансформації у потужніші суб'єкти аграрного ринку. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах глобалізації економічних процесів, оскільки в такому випадку сільгоспвиробникам доводиться дбати про свою міжнародну конкурентоспроможність.

Вихід вітчизняних аграріїв на новий рівень можливо забезпечити лише шляхом утворення інтегрованих структур ринкового типу. В сучасних умовах саме система організації господарювання на засадах кооперації та інтеграції виробництва спроможна певною мірою компенсувати відсутність державної підтримки та мобілізувати такий мікроекономічний фактор як ресурсозабезпеченість.

Кооперативна форма в найбільшій мірі відповідає природі й особливостям аграрного виробництва, оскільки дозволяє дрібному товаровиробникові, не руйнуючи своєї індивідуальності, виділити з свого організаційного плану ті його елементи, в яких велика форма виробництва має безсумнівні переваги над дрібною [8, с. 23].

Необхідність застосування ідеї кооперації виробництва та збуту у сільському господарстві була відома ще кілька тисяч років тому в Древньому Єгипті, Греції та Римі, де спільна праця знаходила своє вираження в об'єднаннях. Сьогодні об'єднання фермерів займають стійкі передові позиції в агропромислових комплексах Японії, Європейських і Північно-Американських країнах. Розвиваючись у багатьох сферах АПК, вони є найбільшими виробниками та постачальниками сільськогосподарської продукції в межах національних і міжнародних аграрних ринків. Основними учасниками міжнародної торгівлі продовольством є розвинуті країни, насамперед США, Франція, Нідерланди, Німеччина, Росія, Китай, Індія. У США і Канаді фермерські об'єднання, у яких беруть участь 30–40% фермерів, стали серйозними конкурентами великим аграрним фірмам. У Японії в подібних формах організаціях бере участь практично все селянство і йому належать провідні позиції у вирішенні продовольчої проблеми [6, с. 190].

Однак, сама лише виробнича чи збутова кооперація у своєму традиційному вигляді уже не може забезпечити максимальну прибутковість товаровиробників. Існують більш розвинені види інтегрованих господарських структур, котрі характеризуються високою конкурентоспроможністю в умовах глобалізації господарського життя – кластери. Просте визначення кластера – концентрація промислових об'єктів, які отримують економічні переваги завдяки близькому розташуванню один від одного [1]. Дещо ширше трактування запропоновано Майклом Портером: кластер – це група географічно сусідніх взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері й характеризуються спільною діяльністю та взаємодоповнюють одна одну [4]. У аграрній сфері кластери представляють собою концентрацію та спеціалізацію агропромислового виробництва на певній території з виконанням послідовності дій: виробництво - зберігання – переробка – реалізація продукції сільського господарства, інтеграція у світовий простір, підвищення конкурентоспроможності, задоволення потреб споживачів у якісній продукції та збільшення прибутків учасників кластерів.

Створення інтегрованих структур в українському агробізнесі – це чи не єдиний шлях формування потужного та конкурентоспроможного аграрного сектору. Однак організація даного процесу має відбуватися з урахуванням сучасного стану вітчизняного сільськогосподарського виробництва, котре характеризується наявністю значної кількості дрібних товаровиробників. Тому для забезпечення ефективності їх виробничої діяльності перш за все необхідно створити виробничу кооперацію між ними (за географічною ознакою та типом продукції, що виробляється), а вже на наступному етапі організувати їх діяльність в рамках певного кластеру. Причому даний процес має протікати не лише в підприємницькій сфері, а й обов'язкового охопити особисті господарства населення, діяльність яких на даний момент є неорганізованою та неконтрольованою. Співпраця підсобних господарств населення із підприємницькими структурами на основі певних кооперативних зв'язків спроможна стати потужним базисом ефективного та продуктивного виробництва. Таким чином, найбільш прийнятною для українського агробізнесу є кооперативно-кластерна модель розвитку.

Організація функціонування аграрного виробництва в Україні на кооперативно-кластерній основі дозволить вирішити наступні завдання:

- забезпечити раціональне використання й обробіток земель на науково-обґрунтованій основі із застосуванням необхідних технологій вирощування певних сільськогосподарських культур,

підвищення їх урожайності;

- створення необхідних умов для прибуткового виробництва тваринницької продукції;
- забезпечення взаємовигідної співпраці між підприємницькою сферою й освітніми та науково-дослідницькими установами;
- розширення мережі каналів збуту аграрної продукції, збільшення експорту;
- створення привабливих умов для залучення інвесторів;

- зростання виробництва та зайнятості, відродження українського села, оскільки поштовх до розвитку сільського господарства створить умови для виникнення мультиплікаційного ефекту – тобто слідом за робочими місцями в сільському господарстві збільшуватиметься кількість робочих місць у промисловості, відроджуватиметься інфраструктура села, сфера обслуговування та інші галузі;

- зростання привабливості регіонів – кооперативні та кластерні утворення стимулюватимуть розвиток регіону та зупинять міграцію населення [3];

- сприянню запровадженню інновацій, підвищенню рівня компетентності та ноу-хау.

Важлива роль при організації кооперативно-кластерної моделі функціонування аграрної сфери належить державним органам управління. Основна причина зацікавленості держави в кластерах полягає в тому, що рівень продуктивності праці, заробітної плати та зайнятості у даних структурах вищий, ніж в економіці в цілому [5]. Відповідно розвиток останньої значно пришвидшить свої темпи у разі ефективної кластеризації національного господарства. Тому уряд має каталізувати процес розвитку кластерів, полегшити його, і по можливості підтримати фінансово [2, с. 64]. Для забезпечення успішного формування аграрних кластерів державні органи управління мають виконати такі першочергові завдання:

1. Створити належну законодавчу базу, яка б регулювала процеси створення, функціонування та ліквідації кластерів, а також взаємовідносини між його учасниками;

2. Активізувати наукові дослідження в регіонах з питань розвитку кооперації та інтеграції в аграрному виробництві, ширше використовувати синергетичний підхід для методологічного обґрунтування системного розвитку кооперативного сектору з виокремленням структуроутворюючих чинників формування багаторівневої горизонтально- та вертикально інтегрованої кооперативної системи [7, с. 33];

3. Проінформувати аграрних товаровиробників про всі переваги участі у кластерних об'єднаннях та сприяти якомога швидшому їх залученню;

4. Забезпечити створення координаційних центрів діяльності кластеру різних рівнів, котрі відповідатимуть за організаційну роботу з цілеспрямованого формування агропродуктових і територіально-виробничих міжгосподарських об'єднань з високим рівнем спеціалізації та концентрації галузей агропромислового виробництва для найповнішого використання переваг сільських територій;

5. Всіляко сприяти розвитку міжнародної співпраці кластерів і мегакластерів України [6, с. 195].

Ефективною кооперація буде в тому випадку, якщо вона проводитиметься поступово і охопить різні рівні господарювання, починаючи від створення первинних кооперативних ланок на певній сільській території і до формування спеціалізованого кластеру на рівні області. Тому система кооперативного аграрного виробництва повинна охоплювати наступні рівні: рівень сільської території, районний рівень, обласний рівень. Загалом алгоритм кластеризації аграрної сфери можна представити наступним чином.

Рис. 1. Алгоритм побудови кооперативно-кластерної системи господарювання у аграрному секторі України

Джерело: авторська розробка

Таким чином, дана система ведення агробізнесу поєднуватиме сільськогосподарських товаровиробників, а також обслуговуючі структури, що сприятимуть продуктивнішому виробництву та реалізації аграрної продукції, оскільки вони візьмуть на себе значну частину функцій, пов'язаних із збутом, страхуванням, фінансуванням та інформаційним забезпеченням.

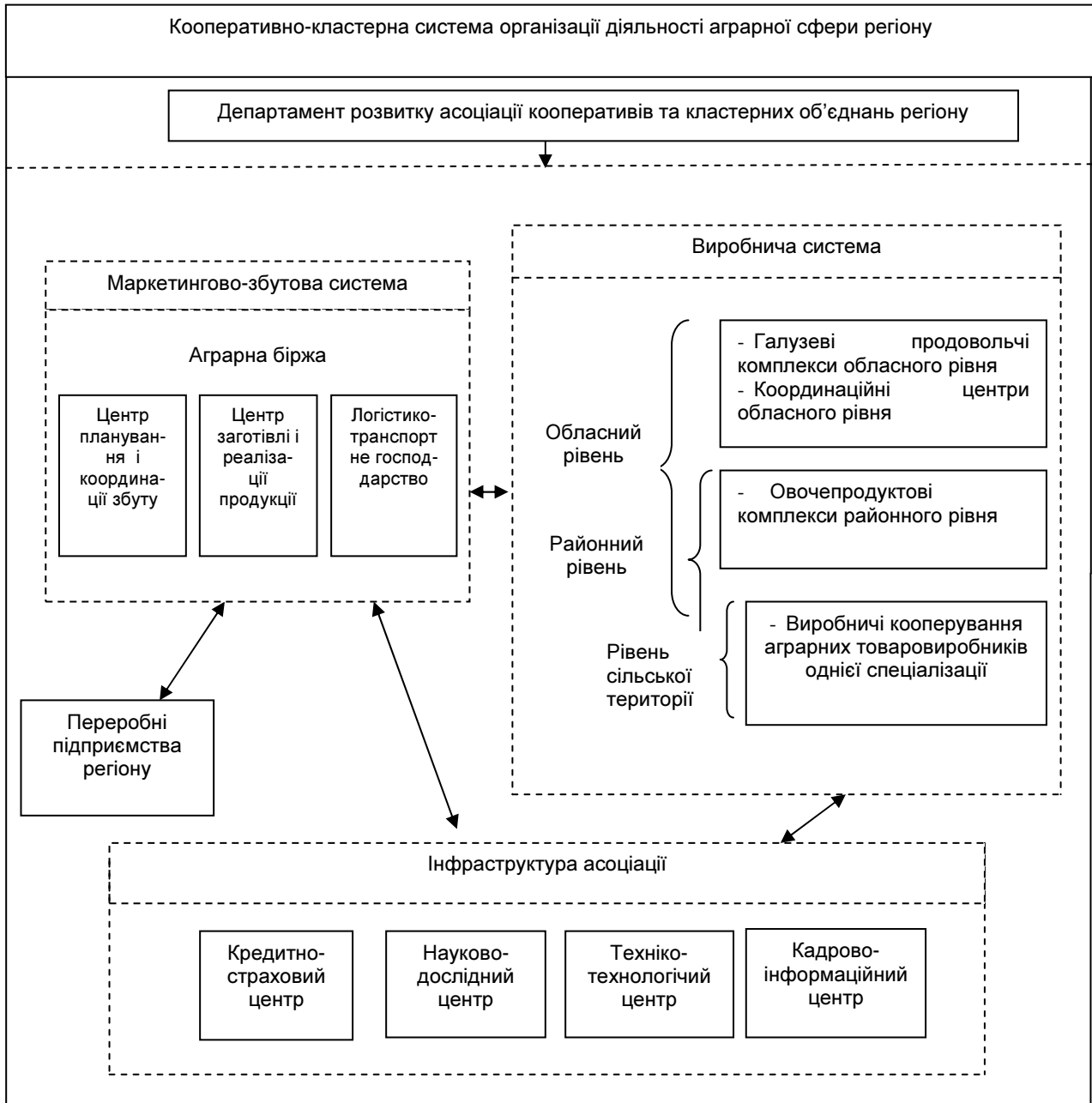

Рис. 2. Схема кооперативно-кластерної системи функціонування аграрної сфери регіону

Джерело: авторська розробка

Головним органом даного механізму має стати департамент розвитку асоціації кооперативів та кластерних об'єднань, який відповідатиме за найважливіші ланки організаційно-координаційної роботи в межах кластеру. Зокрема, до його завдань можна віднести: аналіз природно-кліматичних умов регіону та розробка бізнес-проектів розвитку сільських територій із визначенням їх раціональної спеціалізації; дослідження різних категорій сільськогосподарських товаровиробників, що діють у межах області, умов та результатів їх функціонування і на цій основі залучення їх до формування кооперативних зв'язків; побудова багатоступеневої кооперації аграрних товаровиробників із формуванням кластерів галузевих продовольчих комплексів; забезпечення співпраці виробничої системи та елементів інфраструктури асоціації; постійний моніторинг і контроль функціонування об'єднань аграрних товаровиробників різних рівнів, координація їх дій через координаційні центри районного та обласного рівня; розробка стратегічного і тактичного планів розвитку асоціації та здійснення контролю його виконання; контроль за використанням земель учасниками кластеру (особливо агрохолдингами), з метою попередження їх виснаження та

виникнення певних екологічних проблем.

Як уже було відзначено, виробнича система даної інтегрованої структури складатиметься із трьох рівнів, первинною ланкою яких є рівень сільської території. Саме він розпочинає процес формування виробничих кооперативів на основі територіальних ознак (об'єднання товаровиробників у межах територіальних громад), а також за типами продукції, що виготовляється. Причому, важливим є поєднання виробництва рослинницької та тваринницької продукції, оскільки окреме їх виробництво дає набагато менший економічний ефект.

Таким чином, завдяки такій кооперації малі підприємства можуть стати повноцінними учасниками об'єднання. Іншою категорією учасників даного утворення є великі та середні підприємства. Як показують дослідження, вони володіють достатньою кількістю ресурсів, щоб організувати самостійно належний виробничий процес.

На районному та обласному рівні повинна відбуватись організація овочепродуктових комплексів певної спеціалізації до яких би входили великі, середні аграрні підприємства, а також кооперативи, створені на основі малих суб'єктів господарювання і господарств населення. Схематично структура даних підкомплексів представлена на рисунку 3.

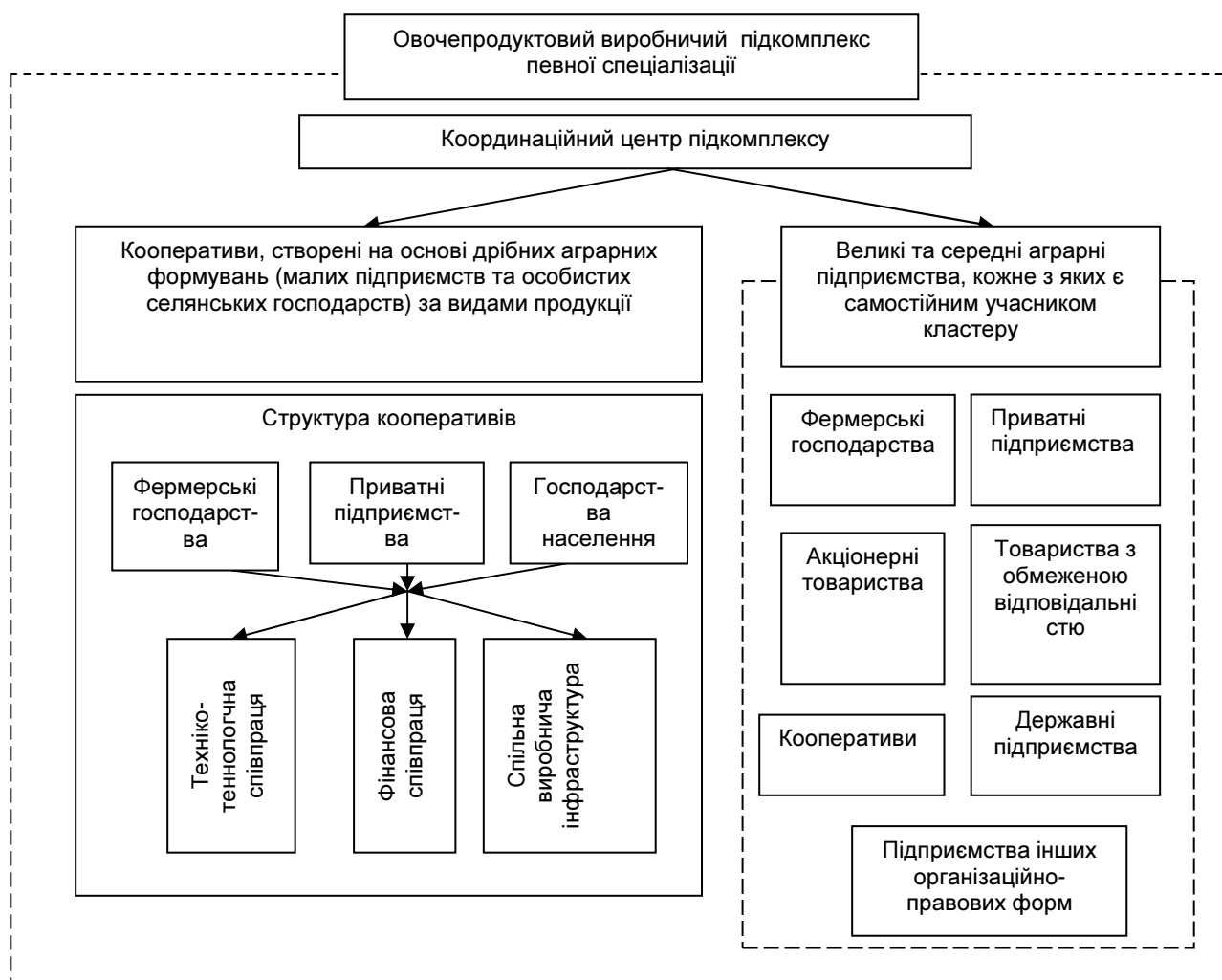

Рис. 3. Структура овочепродуктового виробничого підкомплексу

Джерело: авторська розробка

Кожен підкомплекс повинен мати певну спеціалізацію. Наприклад, відповідно до видів сільськогосподарської продукції, яка виготовляється на території Чернівецької області, тут мають бути створені наступні підкомплекси: зернопродуктовий, цукробуряковий, олійнопродуктовий, овочепродуктовий, плодово-ягідний, м'ясо-молочний, що включатиме виробництво яєць, виробництво вовни.

Важливим учасником кластеру мають стати переробні підприємства. Взаємовідносини із ними здійснюються теж через аграрну біржу шляхом укладення довгострокових контрактів. В результаті переробні підприємства отримають постійне джерело сировини, а підприємства, що вирощують сільськогосподарські культури та тварин, матимуть довгостроковий напрямок збуту їх продукції.

Взагалі аграрна біржа є одним із найбільш важливих елементів даного об'єднання, оскільки вона виконуватиме весь обсяг робіт із маркетинго-збутової діяльності. Структура та функції даної біржі і її складових елементів представлені на рисунку 4.

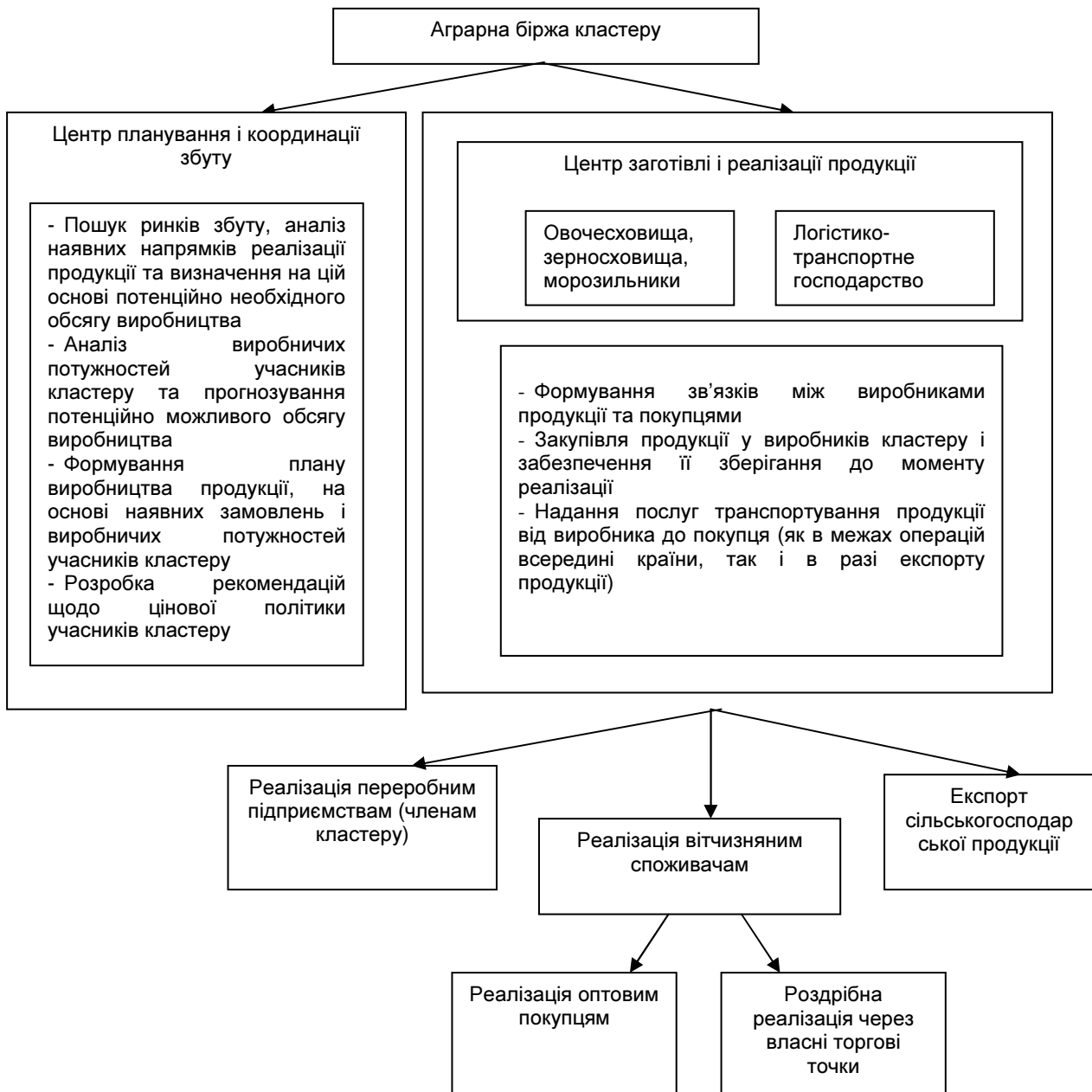

Рис. 4. Структура аграрної біржі та функції її складових елементів

Джерело: авторська розробка

Наступним рівнем кооперації є організація науково-технічної та фінансової співпраці. Тому у межах кластеру мають бути створені відповідні структури, для забезпечення виконання вказаних функцій - кредитно-страхові, маркетингово-збутові, науково-технічні, заготівельно-транспортні, техніко-технологічні та інші центри.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, недостатня ефективність сільськогосподарського виробництва України на сучасному етапі його розвитку значною мірою зумовлена недосконалістю організаційної структури аграрної сфери. Так наявність великої кількості дрібних товаровиробників, лівову частку яких становлять господарства населення із розмірами до 1 га, унеможлиблює застосування інноваційних продуктів, впровадження передових технологій, формування сучасної матеріально-технічної бази. Вирішення даних проблем можливо лише завдяки трансформації існуючих форм агробізнесу у потужні інтегровані структури ринкового типу. Запропонована нами система кооперативно-кластерної організації діяльності аграрної сфери спроможна забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграріїв та оптимізувати їх роботу завдяки синергетичному ефекту, а також захистити український продовольчий ринок від

експансії іноземних товаровиробників і зробити вагомий крок до формування лідерських позицій на світовому ринку.

Бібліографічний список

1. Bosworth B. Connect the dots: using cluster-based strategies to create urban employment / B.Bosworth, D.Broun // *Firm Connections*. – 1996. – 4(2):1–6.
2. Nogales E.G. Agro based clusters in developing countries: staying competitive in globalised economy Agricultural management, marketing and finance, occasional paper 25, FAO, Rome 2010.
3. OECD (2007) Competitive Regional Clusters – National Policy Approaches; OECD Reviews of Regional Innovation, Paris. - <http://www.oecd.org/regional-policy/38678677.pdf>
4. Porter, M.E. On Competition. Cambridge, Mass.: Harvard Business School Press, 1998.
5. Regional clusters in Europe/ Observatory of European SMEs. – 2002 – No.3; Enterprise publications. - http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/innovation/pdf/library/regional_clusters.pdf
6. Люльчак З.С. Кластеризація – спосіб підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств агропромислового комплексу та галузі, загалом / З.С. Люльчак, Х.М. Вишньовська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2011 . – N 720. – С. 188-196.
7. Саблук П.Т. Засади трансформаційних процесів в аграрній сфері / П.Т. Саблук // *Інтелект XXI*. – 2014. – № 4. – С. 25-36.
8. Смоленюк Р.П. Формування кластерно-кооперативної моделі розвитку сільського господарства / Р.П. Смоленюк // *Інноваційна економіка*. – 2013. – № 8. – С. 17-24.

References

1. Bosworth, B. and Broun, D. (1996), "Connect the dots: using cluster-based strategies to create urban employment", *Firm Connections*, no. 4(2), pp. 1–6.
2. Nogales, E.G. (2010), Agro based clusters in developing countries: staying competitive in globalised economy Agricultural management, marketing and finance, occasional paper 25, FAO, Rome.
3. OECD (2007) Competitive Regional Clusters – National Policy Approaches; OECD Reviews of Regional Innovation, Paris, available at: <http://oecd.org/gov/regional-policy/38678677.pdf>
4. Porter, M.E. (1998), On Competition. Cambridge, Mass.: Harvard Business School Press.
5. Regional clusters in Europe/ Observatory of European SMEs, 2002, no.3; Enterprise publications, available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/innovation/pdf/library/regional_clusters.pdf
6. Liulchak, Z.S. and Vyshnovska, Kh. M. (2011), "Clustering is a way to increase the competitiveness of domestic enterprises of agricultural complex and industry in general", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha"*, no. 720, pp. 188-196.
7. Sabluk, P.T. (2014), "The principles of transformation processes in the agricultural sector", *Intelekt XXI*, no. 4, pp. 25-36.
8. Smoleniuk, R.P. (2013), "Formation of cluster and co-operative model of the agriculture development", *Innovatsiina ekonomika*, no. 8, pp. 17-24.

Стельмащук А.М., Гангал Л.С. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Мета. Метою статті є визначення перспективних напрямків подальшої трансформації суб'єктів аграрного ринку та формування алгоритмів і механізмів їх здійснення.

Методика дослідження. Методика дослідження ґрунтувалась на загальноприйнятих методах економічних досліджень: економіко-статистичному – при вивченні динаміки ефективності сільськогосподарського виробництва України та впливу чинників на стан господарської діяльності; монографічному – при обґрунтуванні теоретичних положень предмету дослідження; абстрактно-логічному - при розробці кооперативно-кластерної організації аграрної сфери, її структури і механізму функціонування.

Результати. Виявлено, що недостатня ефективність сільськогосподарського виробництва України на сучасному етапі його розвитку значною мірою зумовлена недосконалістю організаційної структури аграрної сфери. Встановлено, що наявність великої кількості дрібних товаровиробників, левову частку яких становлять господарства населення із розмірами до 1 га, унеможливує застосування інноваційних продуктів, впровадження передових технологій, формування сучасної матеріально-технічної бази. Обґрунтовано, що вирішення зазначених проблем можливо лише завдяки трансформації існуючих форм агробізнесу у потужні інтегровані структури ринкового типу. Запропонована система кооперативно-кластерної організації аграрної сфери спроможна забезпечити оптимальні масштаби виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних аграрних товаровиробників на основі використання синергетичного ефекту.

Наукова новизна. Використано комплексний галузевो-територіальний підхід до реформування агропромислової сфери на основі застосування кооперативно-кластерної організації господарської діяльності, що дає можливість оптимізувати масштаби виробничої діяльності для впровадження прогресивних технологій і підвищення рівня ефективності господарювання.

Практична значущість. Отримані результати дослідження направлені на оптимізацію масштабів агропромислового виробництва, раціонального поєднання напрямів галузево-територіального розвитку аграрної

сфери. Вони можуть бути використані для формування ефективної політики місцевого самоврядування на рівні населеного пункту, району і області.

Ключові слова: суб'єкти аграрного ринку, напрямки трансформації, глобалізація економічних процесів.

Stelmashchuk A.M., Hanhal L.S. PERSPECTIVE DIRECTIONS FOR TRANSFORMATION OF ENTITIES OF THE AGRICULTURAL MARKET IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION OF ECONOMIC PROCESSES

Purpose. The aim of the article is to determine prospective directions for further transformation of entities of the agricultural market and forming algorithms and mechanisms for their implementation.

Methodology of research. Methodology of the study was based on generally accepted methods of economic researches: economic and statistical method – in studying the dynamics of the efficiency of agricultural production in Ukraine and impact of factors on the state of economic activity; monographic – for substantiation of theoretical positions of the research subject; abstract and logical – in the development of co-operative and cluster organizations of agrarian sphere, its structure and the mechanism of functioning.

Findings. It has been revealed that insufficient efficiency of agricultural production in Ukraine at the modern stage of its development is largely caused by the imperfection of the organizational structure of the agricultural sector. It has been established that the large number of small producers, the lion's share of which are farms of population with dimensions up to 1 ha, makes it impossible the use of innovative products, the introduction of advanced technologies, the formation of modern material and technical base. It has been substantiated that solving of these problems is possible only through the transformation of existing forms of agribusiness in the powerful integrated structure of the market type. The proposed system of the co-operative and cluster organization of agrarian sphere able to provide the optimal scale of production, improve the level of competitiveness of domestic agricultural producers through the use of synergistic effect.

Originality. The complex sectoral and territorial approach to reforming the agro-industrial sphere was used on the basis of co-operative cluster organization of economic activity, which enables to optimize the scale of production activity for the introduction of advanced technology and increase the level of management efficiency.

Practical value. The obtained results of research are aimed at optimizing the scale of agricultural production, rational combination of directions for sectoral and territorial development of the agricultural sector. These results can be used to form an effective policy of local government at the level of settlement, district and region.

Key words: subjects of agrarian market, directions of transformation, globalization of economic processes.

Стельмашук А.М., Гангал Л.С. ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ СУБЪЕКТОВ АГРАРНОГО РЫНКА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ

Цель. Целью статьи является определение перспективных направлений дальнейшей трансформации субъектов аграрного рынка и формирования алгоритмов и механизмов их осуществления.

Методика исследования. Методика исследования основывалась на общепринятых методах экономических исследований: экономико-статистическом - при изучении динамики эффективности сельскохозяйственного производства Украины и влияния факторов на состояние хозяйственной деятельности; монографическом - при обосновании теоретических положений предмета исследования; абстрактно-логическом - при разработке кооперативно-кластерной организации аграрной сферы, ее структуры и механизма функционирования.

Результаты. Обнаружено, что недостаточная эффективность сельскохозяйственного производства Украины на современном этапе его развития в значительной мере обусловлена несовершенством организационной структуры аграрной сферы. Установлено, что наличие большого количества мелких товаропроизводителей, львиную долю которых составляют хозяйства населения с размерами до 1 га, делает невозможным применение инновационных продуктов, внедрения передовых технологий, формирование современной материально-технической базы. Обосновано, что решение указанных проблем возможно только благодаря трансформации существующих форм агробизнеса в мощные интегрированные структуры рыночного типа. Предложенная система кооперативно-кластерной организации аграрной сферы способна обеспечить оптимальные масштабы производства, повышение уровня конкурентоспособности отечественных аграрных товаропроизводителей на основе использования синергетического эффекта.

Научная новизна. Использован комплексный отраслевой территориальный подход к реформированию агропромышленной сферы на основе применения кооперативно-кластерной организации хозяйственной деятельности, что дает возможность оптимизировать масштабы производственной деятельности для внедрения прогрессивных технологий и повышение уровня эффективности хозяйствования.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования направлены на оптимизацию масштабов агропромышленного производства, рационального сочетания направлений отраслевого территориального развития аграрной сферы. Они могут быть использованы для формирования эффективной политики местного самоуправления на уровне населенного пункта, района и области.

Ключевые слова: субъекты аграрного рынка, направления трансформации, глобалізація економічних процесів.